

27.09.2023

Prof. dr hab. Halina Grzymała-Moszczyńska

Instytut Psychologii

Uniwersytet Ignatianum w Krakowie

Recenzja rozprawy doktorskiej

pt. Aksjomaty społeczne jako kulturowe determinanty zachowań prospołecznych.

Przekonania o świecie a gotowość do udzielania pomocy uchodźcom w kontekście polityki

państwa. Badania porównawcze w Polsce, Hiszpanii (Katalonii) i Francji (wersja

poprawiona)

przygotowanej przez mgr Magdalenę Bartoszak

Praca liczy 290 stron i składa się z 2 części: teoretycznej i empirycznej, a ponadto 16 stron spisu literatury cytowanej, oraz 23 stron, na których umieszczone nienumerowane (co stanowi zaniedbanie- niestety nie jedyne- reguł edycyjnych, obowiązujących w przygotowaniu prac naukowych) załączniki. Zgodnie z tymi regułami każdy załącznik w aneksie powinien mieć tytuł i numer. Jako oddzielne aneksy, umieszczono spisy organizacji pomocowych z trzech porównywanych krajów, jak również opinię Komisji Etyki Badań Naukowych APS.

Chciałam-podobnie jak w poprzedniej recenzji- jasno określić perspektywę z jakiej przygotowuję te recenzje. Perspektywa ta jest uwarunkowana dwojako. Po pierwsze wynika ona z 24 lat moich doświadczeń jako badaczki terenowej. Były to badania dotyczące zarówno adaptacji uchodźców i imigrantów ekonomicznych przybywających do Polski, jak i badania dotyczące adaptacji polskich emigrantów mieszkających w różnych krajach. Drugim uwarunkowaniem jest moja orientacja metodologiczna, czyli preferencja podejścia jakościowego w prowadzonych przeze mnie badaniach.

W porównaniu do wersji pracy, która skierowałam 30 lipca, 2022 do poprawy przez Doktorantkę, praca uległa powiększeniu o kilkadziesiąt stron, głównie z powodu wprowadzonego, zgodnie z sugestią w poprzedniej recenzji, obszernego omówienia wskaźnika MIPEX (Migrant Integration Policy Index) który mierzy otwartość polityk migracyjnych w krajach Unii Europejskiej, ale także w USA, Kanadzie, Australii czy Japonii. Wskaźnik, ten stanowi kontekst dla porównań w zakresie polityki migracyjnej krajów będących przedmiotem analizy w pracy. Drugim powodem powiększenia objętości pracy jest dopracowanie specyfiki Katalonii, która jest (mimo tego, że nie jest krajem, a regionem) przedmiotem analizy w tej pracy. Oba te uzupełnienia przyjmuję z zadowoleniem uważam, że podnoszą one jakość pracy, a przede wszystkim pozwalają na pogłębienie interpretacji uzyskanych wyników.

Gdyby Doktorantka uwzględniła również przynajmniej niektóre z innych propozycji zamieszczonych w recenzji poprzedniej wersji pracy, również wyszłoby to pracy na dobre. Chodzi o zagadnienie różnic w zakresie wyobrażenia typowego migranta, jakie posiadali respondenci z Polski, Francji i Katalonii i braku w pracy refleksji jak taka różnica mogła wpłynąć na uzyskane w badaniu wyniki każdej z trzech podgrup osób badanych (ewentualnie argumentów, dlaczego mimo takich różnic wyniki uzyskane przez te grupy można porównywać). Szansa na indywidualny kontakt z osobami uchodźczymi, ale też szerzej z migrantami w każdym z tych trzech krajów wynika bowiem z długości ekspozycji na ich obecność w danym kraju. Historycznie zarówno Francja, jak i Hiszpania/Katalonia miały znacznie dłuższą ekspozycję na te kontakty niż Polska, która do momentu przyjęcia osób uchodźczych przed wojną w Ukrainie, głównie miała ekspozycję na medialne obrazy uchodźców, prezentujące ich jako osoby zagrażające bezpieczeństwu Polaków i porządkowi społecznemu.

Równie zdumienie budzi konsekwentne pomijanie problemu religijności, która bardzo różni badane podgrupy narodowe i skwitowanie tego stwierdzeniem że wszyscy badani są katolikami, w sytuacji gdy grupa francuska i grupa hiszpańska składa się w 50 % z ateistów, a grupa polska z 75 % wierzących. Co gorsza brak refleksji o tym co oznacza bycie katolikiem w każdym z tych krajów.

Oba te zagadnienia uważam za bardzo ważne i w trakcie publicznej obrony z zainteresowaniem zapoznam się z opinią Doktorantki stojącą za każdą z tych decyzji i będącą oczekiwała odpowiedzi na następujące pytania:

1. Jak długość kontaktów z osobami uchodźczymi, lub szerzej migrantami, w wypadku każdego z badanych społeczeństw katalońskiego, polskiego i francuskiego, mogła wpłynąć (ewentualnie była nieistotna) dla odpowiedzi udzielonych w badaniu?
2. Na odpowiedzi na które pytania występujące w zastosowanych narzędziach, różnica w zakresie długości kontaktów mogła wywrzeć najsilniejszy wpływ?
3. W jakim zakresie różnice w deklarowanej religijności i sposobie bycia religijnym, trzech badanych społeczeństw mogą oddziaływać na uzyskane odpowiedzi?

W odniesieniu do ostatniego z powyższych pytań Doktorantka stwierdza (s.232), że aksjomat *Przekonania religijne* ma najbardziej niejasny obraz, ale już nie podejmuje próby rozważenia uzyskanych wyników z poziomu emic a przez to pogłębienia zrozumienia tego zjawiska. Nie ma miejsca brak literatury, która pomogłaby w realizacji takiego zadania.

Przyczyny posłużenia się platformami Lime i panelem Ariadna zostały opisane w sposób zadowalający.

Część nieprawidłowości edycyjnych z pierwszej wersji pracy została w wersji drugiej skorygowana, natomiast pozostały niektóre, bardzo istotne. Przykładowo błędne- niezgodne ze standardami edycyjnymi APA - cytowanie publikacji Cetrez, i in (2021), służącej Doktorantce za główny wzorzec konstrukcyjny w prezentacji kontekstów poszczególnych krajów, z których pochodziły osoby badane (pominięcie serii publikacyjnej i nazwy Grantu Europejskiego w ramach którego powstała publikacja).

Konkluzja

Biorąc pod uwagę wprowadzone przez Doktorantkę uzupełnienia i zmiany, ale też niezależne od nich poszerzenie poprzez tą pracę pola analiz najczęściej występującego w literaturze przedmiotu, czyli wyjście poza najczęściej występujące w badaniach analizy kontekstu kulturowego kraju przyjmującego i narodowości uchodźców, jako czynników warunkujących ich przyjęcie w danym kraju, wyrażam opinię, że praca spełnia –niestety na bardzo niskim poziomie- wymagania określone w art. 187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce (Dz. U. z 2022 r. poz. 574 z późn. zm.) i wnioskuję do Rady Instytutu PAN o dopuszczenie Magdaleny Bartoszak do dalszych etapów postępowania doktorskiego.

